

MICHAEL SCHUR

autor seriálov *Dobré miesto*
a *Parky a rekreácia*

AKO
BYŤ
DOKO
NALÝ

Správne
odpovede
na *akékoľvek*
morálne otázky

MICHAEL SCHUR

AKO BYŤ
DOKONALÝ

Správne odpovede
na *akékoľvek*
morálne otázky

HOW TO BE PERFECT

Copyright © 2022 by Michael Schur

Slovak edition © 2022 by Eastone Group, a.s.

Fotografia Petra Singera © Keith Morris / Hay Ffotos / Alamy Stock Photo

Fotografia Alberta Camusa © Hayk Shalunts / Alamy Stock Photo

Z anglického originálu How To Be Perfect, vydaného vydavateľstvom Simon and Schuster, preložila Barbora Hogan. V roku 2022 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

www.eastonebooks.com

Translation © 2022 Barbora Hogan

Redakčné úpravy: Mgr. Alica Činčárová

Layout: Studio Eastone

Tlač: Kasico, a.s.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok pre účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8109-440-8

Táto záležitosť je vecou každého.

— ALBERT CAMUS, MOR

*Robte veci najlepšie, ako dokážete, kým nezmúdriete.
Keď zmúdriete, robte ich lepšie.*

— MAYA ANGELOU

Pred 10 000 rokmi, keď primitívni ľudia dovŕšili základný vývoj, vynášali oheň, ukončili boje s tigrami a podobne, istá časť z nich začala hovoriť o morálke. Venovali svoj drahocenný čas a energiu premýšľaniu o tom, prečo ľudia robia veci, a snažili sa nájsť spôsoby, ako tieto veci robiť lepšie, spravodlivejšie a správnejšie. Než tí ľudia zomreli, to, čo povedali, prebrali a prediskutovali ďalší ľudia a po nich ďalší a tak ďalej až dodnes – to znamená, že za posledných niekoľko desiatok tisícročí viedli ľudia na celom svete jednu veľmi dlhú nepretržitú konverzáciu o morálke.

Väčšina ľudí, ktorí zasvätili svoj život tejto konverzácii, to nerobili pre peniaze, slávu alebo dobrú povesť – ak vám ide o to, akademická sféra (konkrétnejšie filozofia) nie je tou najlepšou cestou. Jednoducho to robili, pretože verili, že na morálke *záleží*. Že základné otázky o tom, ako by sme sa mali na zemi správať, stoja za to, aby sme o nich hovorili, aby nám pomohli objaviť a opísať lepšiu cestu pre nás všetkých. Túto knihu venujem s obrovskou vďačnosťou všetkým, ktorí sa podieľali na tejto pozoruhodnej a hlboko ľudskej konverzácii.

Venujem ju aj J. J., Williamovi a Ivy, ktorí sú pre mňa všetkým.

OBSAH

Úvod XI

Než začneme, čitatelia môžu mať niekoľko otázok 1

PRVÁ ČASŤ

V ktorej sa naučíme rôzne teórie o tom, ako byť dobrými ľuďmi... od troch hlavných škôl západnej morálnej filozofie, ktorá sa sformovala za posledných 2 400 rokov, plus kopy iných skvelých vecí... všetko na asi osemdesiatich stranách.

KAPITOLA 1

Mal by som kamošovi bezdôvodne jednu vraziť? 9

KAPITOLA 2

Mám nechať tento odtrhnutý vozeň, ktorý šoférujem, aby zabil piatich ľudí, alebo mám potiahnuť páku a úmyselne zabiť jedného (iného) človeka? 31

KAPITOLA 3

Mám klamať a povedať priateľke, že sa mi páči jej škaredá blúza? 51

KAPITOLA 4

Musím vrátiť svoj nákupný vozík do stojana na nákupné vozíky? Veď je to tak ďaleko. 69

DRUHÁ ČASŤ

V ktorej zhrnieme všetko, čo sme sa naučili, začneme sa pýtať náročnejšie otázky a použijeme to, čo sme sa naučili, aby sme si na ne odpovedali. A tiež sa naučíme veľa ďalších super vecí.

KAPITOLA 5

Mal by som vbehnúť do horiacej budovy a pokúsiť sa zachrániť všetkých, ktorí uviazli vo vnútri? 89

KAPITOLA 6

Práve som urobil niečo nezištné. Ale čo z toho mám ja?! 103

KAPITOLA 7

Áno, narazila som do vášho auta. Ale záleží vám vôbec na tom, že tu bol hurikán Katrina?! 117

KAPITOLA 8

Urobili sme niekoľko dobrých skutkov, dali sme plno peňazí na charitu a vo všeobecnosti sme naozaj milí a morálne čestní ľudia, takže si môžeme vziať tri z týchto bezplatných vzoriek syra z taniera so vzorkami v supermarkete, aj keď nápis jasne upozorňuje: „Jeden kus na zákazníka“? 129

TRETIA ČASŤ

V ktorej to bude naozaj ťažké, ale my to zvládneme a dokončíme svoju cestu, staneme sa dokonalo cnostnými, prekvitajúcimi a utilitaristickými super-ľuďmi, ktorí tvoria číre šťastie. A je tu tiež kapitola s nadávkami, ale z dobrého dôvodu.

KAPITOLA 9

Kúpili ste si nový iPhone? To je super. Vedeli ste, že milióny ľudí v južnej Ázii hladujú?! 151

KAPITOLA 10

Tento sendvič je morálne problematický. Ale je tiež chutný. Môžem ho ešte jesť? 169

KAPITOLA 11

Robiť morálne rozhodnutia je ťažké. Môžeme ich proste... nerobiť? 191

KAPITOLA 12

Dal som svojmu barmanovi sprepitné 27 centov, a teraz mi všetci na Twitteri nadávajú. Len preto, že som miliardár! Nemôžem si ani vychutnať krabie rolky, ktoré môj sushi šéfkuchár pripravil pre môj súkromný let na Holandské Antily! Ako je to fér?! 205

KAPITOLA 13

Pokašlal som to. Musím povedať, že ma to mrzí? 225

DOSLOV

Okej, decká, čo sme sa teda naučili? 235

Podakovanie 243

Poznámky 249

Úvod

Dnes ste sa rozhodli byť dobrým človekom.

Neviete v skutočnosti *prečo* – jednoducho ste sa dnes ráno zobudili plní energie, elánu a optimizmu, a to napriek svetu, ktorý sa často javí pevne rozhodnutý vás naštváť, a vyskočili ste z postele odhodlaní byť dnes o trochu lepší, ako ste boli včera.

To by nemalo byť také ťažké, však? Musíte spraviť vo svojom spôsobe života iba pár malých zmien. Vyjdete von, uvidíte plastový pohár na ulici, zdvihnete ho a hodíte do koša. Je to dobrý pocit! Včera by ste možno ten odpad ignorovali a šli ďalej, ale nie dnes. Dnes ste *lepší*. V potravinách miniete o trochu viac, aby ste si kúpili vajcia od sliepok z voľného výbehu a mlieko od kráv z biochovu. Usmievate sa, keď si pomyslíte, ako sa tie kravy veselo pasú na tráve pod holým nebom namiesto toho, aby boli uväznené v nejakom hroznom prostredí priemyselného chovu. Spomeniete si na článok o vplyve hovädzieho dobytká na klimatické zmeny a dokonca namiesto hovädzích hamburgerov siahnete radšej po vegetariánskych. Teraz sú kravy ešte šťastnejšie! Lebo nie sú mŕtve!

Dnes vám to ide skvele. Vaše nové ja *skóruje*.

Zabeháte si po okolí (pre zdravie!), pomôžete starej dáme prejsť cez cestu (pre láskavosť!), pozriete si dokumentárny film (pre vedomosť!), skontrolujete správy (pre občianstvo!) a idete spať. Aký úžasný deň.

Ale potom ležíte v posteli a pozeráte do stropu. Niečo vás žerie. Koľko „dobra“ ste vlastne dosiahli? *Máte pocit*, že ste urobili pár dobrých skutkov, ale minulý rok ste tiež mali pocit, že si môžete dovoliť obliecť rebrovaný klobúk na firemnú párty a všetci vieme, ako to dopadlo.

Tak si teraz predstavte, že si môžete zavolať nejakú účtovníčku vesmírnej dobroty, aby vám dala vševediacu matematickú správu o tom, ako dobre ste

si počínali. Potom, čo zanalyzuje čísla z dňa vašich dobrých skutkov a z jej kalkulačky dokonalej dobroty vyjde potvrdenka, oznámi vám zlé správy.

Ten plastový pohár, ktorý ste hodili do koša? Nakoniec aj tak skončí v mori a pripojí sa k ostrovu odpadu veľkosti Texasu, ktorý ohrozuje morský život v Tichom oceáne. (Čítali ste o tom, keď ste pred spaním pozerali správy, ale mysleli ste si, že *vás* sa to netýka.) Vegetariánske hamburgre dovezli do vášho miestneho obchodu z veľmi vzdialeného miesta, čo zanechalo obrovskú uhlíkovú stopu a tie humánne chované kravy, ktoré ste si predstavovali, *sú* v skutočnosti natlačené na seba na priemyselnej farme, pretože právne definície výrazov „organické“ a z „bio chovu“ sú trápne nejasné vďaka neurčitej legislatíve, ktorú napísali lobisti poľnohospodárskeho podnikania. Kravy nie sú šťastné. Sú smutné. Sú to smutné kravy.

A je to ešte horšie! Tenisky, ktoré ste mali na sebe, keď ste si šli zabehať, vyrobili v továrni, kde pracovníci dostávajú mzdu štyri centy na hodinu. Dokumentarista, ktorý natočil film, ktorý ste si pozreli, je divný úchyl, ktorý rád ovoniava vlasy cudzím ľuďom v metre – dobrá práca, vďaka vám zarobil desať dolárov –, a streamovací kanál, na ktorom ste si to pozreli, je súčasťou nadnárodnej spoločnosti, ktorá tiež vyrába vražedné drony pre severokórejské letectvo.

A, mimochodom, tá stará dáma, ktorej ste pomohli, zbiera nacistické zápisky.

„Ale vyzerala taká milá,“ hovoríte. Nie! Šlo o tajnú nacistku! Vlastne bola na ceste nakúpiť ďalšie nacistické veci – to je to, čo ste jej pomohli urobiť, keď ste ju previedli cez ulicu.

No super. Teraz ste nešťastní. Snažili ste prospieť svetu svojím vlastným malým pričinením a svet vám vlepil facku. Taktiež *sa hneváte*.

Veď ste mali dobré úmysly a aspoň ste sa snažili – nemalo by sa to rátať?! A *odradilo* vás to. Nemôžete si dovoliť robiť oveľa viac, ako ste urobili, pretože nie ste miliardári, ktorí môžu založiť nejakú obrovskú charitatívnu nadáciu a vzhľadom na všetko ostatné, čo musíme v našom každodennom živote riešiť, kto má čas, peniaze a energiu premýšľať o morálke?

Skrátka: byť dobrý je nemožné. Bolo zbytočné sa o to čo i len snažiť. Všetci by sme mali jesť hamburgery plné hormónov, vyhadzovať smeti priamo do Tichého oceánu a vzdať to.

Bol to zábavný pokus. Čo teraz?

Väčšina ľudí si o sebe myslí, že sú „dobrí“, a chceli by byť považovaní za „dobrých“. V dôsledku toho by mnohí (ak by mali na výber) uprednostnili urobiť niečo „dobré“ namiesto niečoho „zlého“. Nie je však vždy jednoduché určiť, čo je *dobré* a čo *zlé* v tomto mätúcom, poprepletanom svete, plnom komplikovaných možností, nástrah, pascí a zlých rád od zdanlivo dôveryhodných priateľov, ako napríklad hlúpa Wendy, ktorá povedala, že ten klo-búk je „škaredo-roztomilý“, čo vás presvedčilo, aby ste si ho kúpili. A aj keby ste sa nejako zorientovali na mínovom poli moderného života a podarilo sa vám byť dobrý, ste len jedna osoba! Táto planéta má *osem miliárd* ľudí a zdá sa, že mnohým z nich *vôbec* nezáleží na tom, aby boli dobrí. Existujú skorumpovaní politici a namyslení generálni riaditelia a ľudia, ktorí nepozbierajú výkaly po svojom psovi, ktoré zanechal na chodníku, diabolskí diktátori a tiež hlúpa Wendy (Čo je jej problém? *Baví* ju robiť druhým ľuďom zle?), takže je ťažké nezamýšľať sa nad tým, či na jednom „dobrom“ človeku vôbec záleží. Aby som to sformuloval tak, ako som to urobil, keď som začal čítať morálnu filozofiu a premýšľať o tomto obrovskom, zauzlenom a zamotanom chaose:

Čo mám, dopekla, robiť?

Táto otázka (Ako viesť morálnejší život?) trápi ľudí už tisíce rokov,* ale nikdy na ňu nebolo ťažšie odpovedať než teraz – vďaka veľkým i malým výzvam, ktoré zaplavujú naše každodenné životy a hrozia, že nás zavalia nemožnými rozhodnutiami a komplikovanými výsledkami, ktoré majú neželané následky. Navyše mať niečo spoločné s „morálnym človekom“, si vyžaduje každodenné premýšľanie, introspekciu a tvrdú prácu; musíme myslieť na to, ako môžeme byť dobrí nie raz za mesiac, ale *doslova stále*.

Aby to nebolo také ohromujúce, zámerom tejto knihy je rozložiť tento mätúci chaos na štyri jednoduché otázky, ktoré si môžeme položiť, kedykoľvek sa stretne s akoukoľvek morálnou dilemou, či už veľkou, alebo malou.

* Nuž, povedzme si úprimne: *niektorých* ľudí to trápi. Na každého svedomitého občana existuje celá banda podvodníkov, klamárov a maniakov ako vo filme *Vlk z Wall Street*, ktorí vidia morálne pravidlá ako neprijemné prekážky pri získavaní čohokoľvek, čo chcú.

Čo robíme?

Prečo to robíme?

Je niečo, čo by sme mohli urobiť lepšie?

Prečo je to lepšie?

Morálna filozofia a etika* sú, jednoducho povedané, hľadáním odpovedí na tieto štyri otázky. A zatiaľ čo oddelenie účtovníctva vesmírnej dobroty nám väčšinou prinieslo zlé správy, tu sú dobré správy: filozofi premýšľali presne o týchto otázkach už veľmi dlho. Majú pre nás odpovede – alebo aspoň *nápady*, ktoré nám môžu pomôcť formulovať naše vlastné odpovede. A ak sa nám podarí prekonať fakt, že veľa z tých filozofov písalo frustrujúco ťažkú prózu, z ktorej vám okamžite ide roztrhnúť hlavu, môžeme sa ich teóriami vyzbrojiť, používať ich, keď robíme rozhodnutia, a byť dnes o niečo lepší, ako sme boli včera.

Začal som sa zaujímať o morálnu filozofiu, keď som začal pracovať na tvorbe televízneho seriálu s názvom *Dobré miesto*. Ak ste to videli, spoznáte veľa nápadov v tejto knihe, pretože sme ich v seriáli rozoberali. Ak ste to nevideli, (a) ako sa opovažujete ma takto urážať, (b) robím si srandu a (c) nebojte sa! Pretože zmyslom tohto projektu je vziať vás na cestu, ktorou som prešiel: od chlapíka, ktorý o tejto téme nevedel takmer nič, po niekoho, kto by o tom mohol napísať knihu.

(Alebo aspoň presvedčiť vydavateľstvo Simon & Schuster, že by som o tom dokázal napísať knihu.)

Zamiloval som sa do etiky z jednoduchého dôvodu. Takmer každá jedna vec, ktorú spravíme, má v sebe nejakú etickú zložku, či už si to uvedomujeme, alebo o tom ani netušíme.

To znamená, že sami sebe dlhujeme naučiť sa, čo to tá etika je a ako funguje, aby sme zakaždým všetko nedomrvili. Zdieľame túto planétu s inými

* Tak ako mnoho ľudí, aj ja používam výrazy „morálka“ a „etika“ trochu zameniteľne, napriek námietkam zarytých filozofov a lingvistických vedátorov. Ak vás bavia významové medzery, môžete sa hrabať v rôznych slovníkoch a pátrať po rozdieloch... a potom sa ku mne pridať a zistené rozdiely bezstarostne ignorovať, pretože život je príliš krátky na to, aby sme sa tým zaoberali.

ľuďmi. Naše činy týchto ľudí ovplyvňujú. Ak nám aspoň trochu na týchto ľuďoch záleží, mali by sme prísť na to, ako robiť tie najlepšie rozhodnutia, aké vieme.

Ďalšia vec, ktorú na etike milujem, je, že je zadarmo!^{*} Nemusíte si vybaviť licenciu na to, aby ste boli morálni, alebo platiť ročný poplatok za to, aby ste mohli robiť dobré rozhodnutia. Berte svet ako múzeum a morálne pravidlá ako múzejnú dobrovoľníčku, mlčky stojacu v zelenom športovom kabáte s rukami zopätými za chrbtom. Všetci sa prechádzame po múzeu a pozeráme sa na umelecké diela, z ktorých niektorým rozumieme, iným vôbec nie, pretože sú celé zamotané, abstraktné a mätúce. A keď vidíme niečo, čomu nerozumieme, môžeme sa jednoducho spýtať milej dámy v zelenom športovom kabáte, na čo sa to pozeráme a čo to znamená, a ona nám to povie – zadarmo! Chcem povedať, že by sme mohli iba veľavravne prikývnuť a *predstierať*, že tomu rozumieme – časom osvedčená tradícia nielen v umeleckých múzeách, ale aj v živote –, lenže vo vedľajšej miestnosti bude mätúcich vecí viac, takže to už môžeme rovno požiadať o pomoc, aby sme hneď pochopili, na čo sa to vlastne pozeráme.

Než začneme, mám ešte jednu dobrú správu. Už to, že sme sa zapojili do týchto myšlienok a kladieme si tieto otázky, znamená, že sme už urobili zásadný krok: jednoducho sme sa rozhodli, že nám *záleží* na tom, či to, čo robíme, je dobré alebo zlé. Čo znamená: rozhodli sme sa, že sa pokúsime byť lepšími.

Už samotný tento fakt je veľká vec. Rýchly pohľad okolo odhalí veľa ľudí, ktorí sa jasne rozhodli, že im *nezáleží* na tom, aby boli morálni, takže sa v skutočnosti ani nesnažia.

Časť mňa im to úplne nevyčíta, pretože to, že sa snažíme byť slušnými a morálnymi agentmi vo vesmíre – „snažíme sa robiť správnu vec“ –, znamená, že sme predurčení zlyhať. Dokonca aj keď vynaložíme maximálne úsilie, aby sme boli dobrými ľuďmi, domrvíme to. Zakaždým. Urobíme rozhodnutie, ktoré považujeme za správne a dobré, ale vzápätí zistíme, že bolo

^{*} Mínuš, predpokladám, náklady na túto knihu, ak ste sa ju rozhodli kúpiť. Tiež by som mal dodať, že *konať* naozaj morálne si často vyžaduje minúť viac peňazí alebo času. Chcem len povedať, že myšlienky alebo koncepty sú dostupné zadarmo.

chybné a zlé. Urobíme niečo, čo podľa nás nikoho neovplyvní a takisto vzápätí zistíme, že jednoznačne ovplyvnilo a že sme v riadnej kaši. Zraníme city našich priateľov, uškodíme životnému prostrediu, podporíme zlé spoločnosti, náhodne pomôžeme staršej nacistke prejsť cez cestu. Zlyháme, potom zlyháme znova... a znova... V tomto teste, ktorým si prejdeme každý deň, či už chceme, alebo nechceme, je zlyhanie zaručené – v skutočnosti spraviť ho hoc aj na trojku sa často zdá byť beznádejne nedosiahnuteľné. Pre to všetko sa môže skutočnosť, že nám záleží na tom, čo robíme, zdať zbytočná.

Ale toto zlyhanie znamená viac a má väčšiu potenciálnu hodnotu, ak nám na tom, čo robíme, *záleží*. Pretože ak nám záleží na tom, aby sme robili správnu vec, budeme aj chcieť zistiť, *prečo* sme zlyhali, čo nám dá väčšiu šancu uspieť v budúcnosti. Neúspech bolí a je zahanbujúci, ale je to tiež spôsob, akým sa učíme – hovorí sa tomu „pokus a omyl“, nie „jeden dokonalý pokus, kde zabodujeme a už sme hotoví“. Navyše, budme úprimní, alternatíva toho, že nám záleží na našich morálnych životoch, v skutočnosti nie je žiadnou alternatívou. Mali by sme jednoducho ignorovať všetky otázky o našom správaní? Morálne povedané: vyhovoriť sa? Neverím, že to je ten správny krok. Ak nám na niečom v tomto živote záleží, malo by nám záležať na tom, či to, čo robíme, je dobré. (Neskôr vás zoznámim so skupinou veľmi pochmúrnych Francúzov, ktorí verili, že neexistuje Boh, pričom sme len malé bodky ničoty vznášajúce sa na veľkej skale vo vesmíre – ale dokonca ani oni nechceli, aby sme to s morálkou vzdali.) Táto kniha je opisom mojej vlastnej cesty morálnou filozofiou, ale je tiež o tom, ako sa naučiť akceptovať zlyhanie – alebo ho v skutočnosti *prijat'* – ako nevyhnutný a prospešný vedľajší produkt nášho úsilia pokúsiť sa, učiť sa a zlepšovať sa.

Takže si budeme klásť otázky, čo robiť v určitých situáciách, a pokúsime sa na ne odpovedať pomocou niektorých nápadov, ktoré sú 2 400 rokov staré, ale aj iných, ktoré boli navrhnuté v podstate včera.

Začneme zľahka, aby sme predstavili tieto nápady – čo hovoria, čo od nás žiadajú, prečo tvrdia, že z nás urobia lepších ľudí, ak ich budeme nasledovať a podobne. Potom veci rozbehneme a aplikujeme to, čo sme sa naučili na drsnejšie a zamotanejšie problémy, popri čom si predstavíme ďalšie nové nápady. A kým dočítame túto knihu, budeme presne vedieť, ako konať v každej mozgnej situácii tak, aby sme produkovali preukázateľne maximálne

množstvo morálneho dobra. Budeme dokonalí. Ľudia sa na nás budú pozeráť s úctou a obdivom. Všetci naši priatelia budú žiarliť.

Len si robím srandu – stále budeme pravidelne zlyhávať. Ale to je v poriadku! Začnime teda zlyhávať. Alebo slovami Samuela Becketta:

„Skúste to znova. Zlyhajte znova. Zlyhajte lepšie.“¹

Než začneme, čitatelia môžu mať niekoľko otázok:

Musím vedieť niečo o morálnej filozofii ešte skôr, ako si prečítam túto knihu?

Nie. Mojim cieľom bolo napísať knihu, ktorej bude rozumieť každý, bez ohľadu na to, koľko znalostí o téme má. Je určená ako úvod k týmto myšlienkam pre relatívnych laikov – ako som bol ja, keď som začal o tejto téme čítať.

Takže nie ste filozof? Alebo profesor? Alebo dokonca ani absolvent filozofie?

Nie. Som iba nadšenec. Ale o to ide! Každý, kto drží v ruke túto knihu, je iba „niekto, komu záleží na tom, ako sa správať“. Alebo ste „osoba, ktorá dostala túto knihu o tom, ako byť lepším človekom, darom od priateľa... a až teraz si uvedomujete, že možno v tom bol nejaký skrytý náznak“.*

* Iní, ktorí sa „nezaujímajú o morálku“ a ktorí by teoreticky mohli práve teraz držať túto knihu, sú napríklad: chlapík, ktorý potrebuje niečo ťažké na zabitie hmyzu; dieťa, ktoré ju používa na to, aby skrylo svoj komiks počas vyučovania; žena, ktorá ju dostala na firemnom večierku ako vianočný darček a potrebuje prelistovať niekoľko prvých stránok, aby sa pokúsila presvedčiť svojho kolegu Terrencea, že vybral dobre, a ona by *rozhodne* radšej nedostala chlast, tak ako všetci ostatní; pes, ktorému sa dostala táto kniha nejakou tlamy, a teraz všetci okolo neho hovoria: „Ha-ha, pozrite sa, Buster sa snaží čítať!!“

Ak sa chcem dozvedieť o morálnej filozofii, prečo by som mal čítať vašu knihu namiesto rozboru od nejakého inteligentnejšieho človeka profesorského typu?

V prvom rade, to je dosť drzé. Ale čo je dôležitejšie: Strávil som veľa času študovaním týchto vecí a diskutovaním o nich s niektorými veľmi inteligentnými a zábavnými ľuďmi, usilovne sa snažiac to prezentovať tak, aby z toho ľuďom nepraskla hlava. Mojm cieľom nie je revolúcia v oblasti morálnej filozofie. Je ním jednoducho priniesť praktické fakty a rady, aby sme ich všetci mohli použiť v našom reálnom živote.

Dobre, ste teda iba obyčajný chlapík. Tak čo si, dopekla, o sebe myslíte, že ma súdite?!

Áno, myslel som, že by ste sa ma toto mohli opýtať. Takže, počúvajte: Zámerom tejto knihy nie je v žiadnom prípade to, aby ste sa cítili zle pre akékoľvek hlúposti, ktoré ste vo svojom živote urobili. Rozhodne nemá naznačovať, že ja som neurobil kopu hlúposti vo svojom živote, pretože som ich rozhodne urobil, a stále robím. Nikto nie je dokonalý. (Ako uvidíme v 5. kapitole, dosiahnuť „morálnu dokonalosť“ je nemožné a zároveň zlý nápad sa o to čo i len pokúsiť.) Cieľom je prijať naše nevyhnutné zlyhania a nájsť spôsob, ako z nich získať nejaký osoh. Naučiť sa, ako *profitovať*, keď robíme chyby – namiesto toho, aby sme sa len dusili vo vlastnej vine, odsúdení urobiť tie isté chyby znova a znova.

Som inteligentný človek profesorského typu a som rozčúlený. Rozoberáte diela iba niekoľkých veľkých filozofov! Ako môžete ignorovať prácu toľkých iných významných mysliteľov?!

Morálna filozofia existuje už tisíce rokov a každá nová teória nejakým spôsobom súvisí s teóriami, ktoré boli pred ňou. Niekedy sa budete predierať nejakým ťažkým filozofickým zväzkom a prídete k šesťdesiatstranovej odbočke, kde autor diskutuje o nejakom *inom* ťažkom filozofickom zväzku, a ak ste sa cez *ten* zväzok ešte neprebojovali, beznádejne sa stratíte, zahmlí

sa vám pred očami, knihu proste odložíte... a pozriete si reality šou Nevesta pre milionára*.² Keby som sa pokúsil pokryť celú morálnu filozofiu, nerobil by som šesťdesiat rokov nič iné, len čítal knihy... a potom umrel. Lenže ja mám deti a manželku a rád pozerám basketbal a iné veci. Nehovoriac o tom, že tá filozofia, ktorú som sa *pokúsil* prečítať, bola pre mňa jednoducho nepochopiteľná. V jednom momente som sa naozaj nadchol pre metafyziku, ktorá sa datuje späť k starovekým Grékom a zahŕňa otázky o samej povahe existencie. Znie to zábavne! Otvoril som knihu s názvom *Úvod do metafyziky* od nemeckého filozofa Martina Heideggera, a už prvá veta s poznámkami prekladateľa vyzerala asi takto:

Prečo sú tu veci?

„Prečo“ možno ani nie je správna otázka; lepšie je spýtať sa „ako“ alebo „načo“.

Očividne predpokladáme, že „veci“ skutočne „existujú“. Heidegger používa nemecké slovo *ichschätzediemühediesnachzuschlagen*, ktoré nemá priamy preklad, preto som zvolil „približné“ slovo „tu“, čo je tragické a bolestné skreslenie Heideggerovho zámeru. (V skutočnosti nemecká veta *Ich schätze die Mühe dies nachzuschlagen* znamená: Oceňujem vaše úsilie toto zopakovať.)

„Veci“ možno presnejšie považovať za „miesta existencie“ alebo možno neologizmus „esencie“, čo znamená „veci, ktoré majú podstatu“, alebo možno nové slovo, ktoré som práve vymyslel: „blerf“, čo nemá vôbec žiadny význam, ale je nejakým spôsobom vo svojom nezmyselnom bezvýznamy to najpresnejšie slovo, ktoré možno použiť na vymedzenie rozdielu medzi ničotou a niečím.

To je mierne zveličenie, ale len mierne. Vzdal som to po asi ďalších štyroch vetách. Neskôr som zistil, že Heidegger bol v podstate fašista, takže mám pocit, že som sa rozhodol správne.

Ale existuje ďalší dôvod, prečo som zahrnul to, čo som zahrnul, ale tiež ignoroval to, čo som ignoroval: Diela, o ktorých sa hovorí v tejto knihe, sú

* Hypoteticky. Teda, ja som to nikdy neurobil. Ale hypoteticky je to niečo, čo by niekto urobil.

jednoducho tie, ktoré sa mi *páčili* a s ktorými som cítil prepojenie. Sú to tie, ktoré mi dávali zmysel, ako keď sa nad hlavou postavičky v kreslenom filme rozsvieti žiarovka. Na tomto jednoduchom pocite prepojenia záleží. Žiadny prieskumník nemôže zmapovať celú džungľu, takže skončíte tak, že vás budú určití myslitelia priťahovať viac ako iní – a kľúčom k tomu nebude nič zložité, lebo záležať bude len na tom, ako veľmi s vami rezonujú.

Moje chápanie etiky (a teda: jadro tejto knihy) je usporiadané zhruba okolo skupiny teórií – etiky cnosti, etiky povinnosti a utilitarizmu* –, ktoré sa v súčasnosti v západnej morálnej filozofii považujú za „Veľkú trojku“. Toto zameranie prehliada niekoľko najznámejších mysliteľov v histórii, akými sú Lao-c', David Hume a John Locke, ktorých spisy sa prekrývajú s jednou z týchto teórií Veľkej trojky, ale možno nie sú ich *neoddeliteľnou* súčasťou. Taktiež preto, že som chcel, aby bol seriál *Dobré miesto* svetský, vyhol som sa náboženským mysliteľom, ako sú svätý Tomáš Akvinský a Søren Kierkegaard. Ak vo vás myšlienky v tejto knihe vzbudia záujem, chopíte sa kompasu a zamierite do džungle sami, je pravdepodobné, že niektorí ľudia, ktorých som zväčša ignoroval, sa stanú vašimi osobnými obľúbencami. A potom môžete napísať svoju knihu a hovoriť o tom, prečo sú vaši ľudia lepší ako moji ľudia!

Som iný, ale tiež veľmi inteligentný človek profesorského typu, a musím povedať, že ste [niečo] úplne nesprávne interpretovali. Ako ste mohli [tú záležitosť] tak očividne zle pochopiť?

V roku 1746¹ skupina britských kníhkupcov požiadala Dr. Samuela Johnsona, aby napísal definitívny slovník anglického jazyka. Počas najbližších ôsmich rokov robil len to – *napísal celý slovník*. Iba pomocou *svojho vlastného mozgu*.** Keď skončil, pristúpila k nemu nahnevaná žena a spýtala sa ho, ako

* Utilitarizmus je etická teória, podľa ktorej je úplné kritérium mravnosti konania jeho užitočnosť, prospech.

** A niekoľkých asistentov, ktorí mu pomáhali zbierať a organizovať všetky záznamy, ale pointa zostáva tá istá. Johnson dostal zaplatené v prepočte približne 250 000 dolárov v dnešných peniazoch za osem rokov práce. Nechcem do tohto vnášať „Hollywood“, ale ten chlap si mal nájsť lepšieho agenta.

mohol definovať „sponkovú kosť“⁴² ako „koleno koňa“, keď je vlastne súčasťou chodidla. Johnson odpovedal: „Nevedomosť, pani. Čistá nevedomosť!“ Takže, ak som niečo napísal zle, dôvodom je: moja čistá nevedomosť!

Nebolo by múdre, keby vám s tým niekto pomohol? Nejaký lepší, hm, skutočný filozof?

Ach, ale mne predsa jeden pomohol – profesor Todd May, dlhoročný profesionálny akademik a autor niekoľkých vynikajúcich kníh o morálnej filozofii. Stretli sme sa, keď som ho požiadal, aby pomohol scenáristom seriálu *Dobré miesto* zistiť, o čom to, dopekla, všetci filozofi hovoria, a potom súhlasil, že so mnou bude spolupracovať na tejto knihe, aby ma „podporil“ a pomohol mi nepokaziť celé učenie, takže ma pra-pra-pra-pra-pra-vnúčatá Jeremyho Benthama nezažalujú. Vlastne, keď o tom teraz premýšlam, ak existujú nejaké problémy s konkrétnou filozofiou v tejto knihe, nie je to pre moju nevedomosť. Je to Toddova chyba. Obviňte jeho!^{*}

* Toddova reakcia: To je fér.